

A JUMARTOK IV. A JUMARTOK EMLÍTÉSE A 18. SZÁZADBAN

Írta, fordította, szerkesztette: **Dr. Kenéz Árpád**
(Állattenyésztési Teljesítményvizsgáló Kft.),
Eugene McCarthy PhD Jumarts:
Horse-cows and donkey-cows
című munkája alapján

John Locke (1706) egy franciaországi utazása során találkozott egy jumarttal. Salomon Foubert párizsi lovasakadémiáján látott egy kicsi, szívós, erős jószágot, amely a bika és ló keresztezéséből született. Azt írta, hogy főként az állat fején volt látható, hogy a két állat keveréke. Alsó állkapcsának fogai nagyok voltak és a felső állkapcsához értek. A fején jól tapintható kis szarvak voltak. Ezek az állatok mindig kistermetűek, és a Languedoc régióban Gimart-nak hívják őket.

1. kép: a lovaknál a törpeség különböző testi (koponya, végtag) elváltozásokat okozhat. (slu.se, cracked.com)

Patrick Blair skót sebész, a Royal Society természet-tudományos társaság tagja az 1720-ban megjelent írásában arról tájékoztatja az olvasókat, hogy a bikák és a szamárfarka párosításából az úgynevezett Joumart születik. Ezt az információt egy bizonyos dr. Sherard közölte vele, aki maga is sok ilyen állatot

látott törökországi utazása során. Ott ezek az állatok kiváló teherhordók, és a felmenőik miatt furcsa megjelenésűek.

Girolamo Merolla da Sorrento ferences szerzetes 1726-ban megjelent írásában említi, hogy 1682-ben Olaszországból Kongóba tartó útja elején a szardíniai Alghero-ban látott olyan teherhordó állatokat, amelyek állítólag bika és szamárfarka frigyéből származtak. Egy portugál azt mesélte el neki, hogy a Zöld-Foki szigeteken sok ilyen állat található.

Thomas Shaw utazó pap Algériáról szóló könyvének állatvilágot taglaló fejezetében (1738) említi a Kumrah-ot, ami egy olyan teherhordó állat, ami szamár és tehén keresztezéséből született. Szarvtalan, vékony bőrű, vékony farkú, tehénfejű állat volt. Réamur 1751-ben Shaw munkájára hivatkozik.

A Gentleman's Magazine and Historical Chronicle 38. számában (1768) egy újságíró beszámolójára hivatkoznak, amely szerint megerősítést nyer a jumartok létezése.

A Jackson's Oxford Journal 1768. június 18-án megjelent számában egy, az angliai Cambridgeshire-ben született jumarttról közölték cikket. A leírás szerint az állat egy

kétoldali güandromorf hibrid egyed volt, amely egyik oldala az egyik, míg a másik oldala a másik szülőjére hasonlított. Kevés ilyen esetet jelentettek korábban. A cikk szövege így szól: „Azt a hírt kaptuk, hogy az Ely-szigeti Thorney Abbey-ben élő Patrick Úrnál, a helység kiváló marhatenyésztőjénél egy kétéves kanca múlt vasárnap igencsak különös csikót ellett. Az egyik oldala olyan, mint egy borjú, vörös és fehér; a másik oldala, mint egy csikóé, egészen fekete, benne néhány vöröses folttal. A feje olyan, mint egy borjúnak, a sarvai 3 inch hosszúak; mellső lábai olyanok, mint a csikóé, rendesen szopik és jó egészségnak örvend.”

A L'Avant-Coureur folyóirat szintén 1768-ban megjelent egyik száma két jumartról is beszámol. Az egyik alig különbözött egy közönséges öszvértől, csak a felső állkapcsa volt sokkal rövidebb, mint az alsó. A másik egyed viszont csak 3 láb 2 hüvelyk (kb. 96 cm) magas volt, és olyan durva szőrzettel bírt, mint ami a tehenekre jellemző. Sőt a homlokán dudorok voltak, és pofája tehénszerű volt. Az alsó állkapcsa 2 hüvelykkel (kb. 5cm) hosszabb volt, mint az alsó. Hátsó lábai csámpások voltak (X lábú).

2. kép: Giuseppe Marc Antoni Barettről készült rézkarc (Reynolds 1789, britishmuseum.org).

Giuseppe Marc Antonio Baretto, olasz származású irodalomkritikus, fordító és író az 1769-ben, Londonban kiadott, An Account of the Manners and Customs of Italy című könyvében nagyon részletesen számol be a jumartokról:

„Mi olaszok, a teherhordásra az öszvéreket és egy másik féle állatot használunk, amelyeket Gimerro-nak nevezünk. (Lábjegyzetben megjegyzi, hogy a Gimerro az angol Jumart olasz megfelelője.) Főként a hegyekben alkalmazzák őket, ahol a lovak nem bírják sokáig.

Hatalmas öszvércsapatokkal szállítjuk az Appenineken keresztül a különböző termékeket, csomagokat: főként a Leghorn kikötővel kapcsolatos útvonalakon; avagy az Olaszország és Savoya vagy Svájc és Tirol közötti elterülő hegyvidékeken, amit a geográfusok Ligur-Alpoknak hívnak. Az öszvérhajcsárok az Appenineken szekereket is húzatnak az öszvérekkel, de az Alpokban viszont ez nem jellemző, legalábbis én nem talákoztam ezzel. Talán azért nem alkalmazták ezt a megoldást, mert az Alpok magasabb és zordabb. Helytelen lenne, ha nem tennék említést a Gimerrokról, hiszen úgy látom, sok utazó, kiknek műveit olvastam, egyáltalán nem ír ezekről az állatokról, sőt még azon angol barátaim sem igen ismerik ezeket, akik igen változatos és széles körű olvasottsággal rendelkeznek. A gimerro vagy csödör és tehén, vagy bika és kanca, vagy pedig számarcsödör és tehén fedezetéséből születik. Az első két esetben az állat akkora, mint a legnagyobb öszvérek, a harmadik típus valamivel kisebb. Néhány öszvérhajcsár mesélte, hogy a hím állatnak a saját nőstényét mutatják meg, ám az ugrás előtt odavezetik a keresztezni kívánt faj nőstényéhez. Az öszvérhajcsárok állítják, hogy bika és számarcanca keresztezéséből egy negyedik típus is létrehozható, de ez rendszerint sajnos nem jár sikerrel. Az első két típusból magam is több százat láttam, különösen az Alpokban található Demont erődjében (Cuneo várostól 10 mérföldre), amely a franciák és a piemontiak közötti utolsó háború miatt ismert. Sok ilyen állatot használtak az erőd építésekor mivel a magas, sziklás dombra ezekkel hordták fel a homokot és a köveket. A harmadik típuson pedig lovagoltam is Savonától Acquiig. Nagyon lomha bestia volt. Nem érezte sem az ütést, sem az ostort, de elképesztően stabilak voltak a lábai. Ez nagyon jól jött akkor, januárban, mikor én arra jártam, mivel ilyenkor az egész országot hó borítja, sok mérföldet kellett megtenni zord körülmények között, a keskeny, sziklás, hófödte, jeges utakon, gyakran a szakadékok szélén. Én mondom, nagy szükségem volt egy olyan jószágra, amely óvatos, és nagyon vigyáz arra, hogy el ne essen. A gimerrók annyira hasonlítanak az öszvérekre, hogy első ránézésre meg se mondanánk a különbséget, ami főként a füleiknél látható, mivel azok rövidebbek, mint az öszvérek esetében. Továbbá a száj és orr sokkal kerekesebb, az öszvérek háta egyenesebb, mint a gimerróknál. A bika és a kanca keresztezéséből származó egyedek hevesebbek, mint a másik két típus. Azoknál, amelyeken én lovagoltam a felső fogak feltűnően előre álltak az alsókhoz képest, ám ennek ellenére kiválóan tudtak táplálkozni.”

A felhasznált források a szerzőnél megtalálhatók.

